

Gjern Teglværk – fra 1907–1971

Om Gjern teglværk

Bortset fra rester af teglværksgrave er sporene slettet fra det teglværk, der lå her ved Gjern å.

Teglværket blev opført så det stod færdigt i 1908. Det var et konsortium på 9 mand, der købte grunden i 1907. Der var lokale folk imellem, men initiativtagere var Jens Pedersen og P. Petersen Rask fra teglværker i Lysbro, hvor der var ved at være en stor teglværksindustri. Silkeborg- Langå-Bramminge banen blev anlagt og stod færdig i 1908. Det vakte interessen for at udnytte noget godt ler, der var her ved Gjern å. Nu kunne det udnyttes både til opførelse af huse i den nye stationsby og til salg andre steder på ruten, hvor der også skulle bygges.

P. Petersen Rask havde i 1897 opført en ringovn ved Bøgild teglværk. Det var moderne drift. I Gjern blev der også opført en ringovn. I teglværket ved Truust var der en højovn.

På billedet af Gjern teglværk fra 1947 er ringovnen med skorsten i

midten omgivet af tørrelader. Allerede i 1914 blev teglværket overtaget af Laurs Peder Fischer, som lod sætte en vindfløj på taget af teglværket med årstallet 1914. På vindfløjen ses en teglværksarbejder, der former en mursten.

Teglværket blev overtaget af Laurs P. Fischers søn Holger Fischer ca. 1925. og i ca. 1965 af Holgers søn Haldor P. Fischer.

Vindfløjen fra 1914 forsvandt først fra taget ca. 2009, da bygningen henlå hærgnet og misligholdt.

I begyndelsen foregik transporten af de brændte sten til stationen med hestevogn, men i 1930'erne blev teglværket motoriseret med to lastbiler, en rød og en grøn. De fik tilnavnene

Teglværket i Gjern som det så ud i 1947. I midten ringovnen med skorsten omgivet af tørrelader til begge sider.

Luftfoto af teglværket fra 1947 fotograferet af Sylvest Jensen.

Stauing og Knud Back.

Ringovnen var delt op i celler, der blev fyldt op med mursten og tændt op efterhånden.

I 1940'erne blev der produceret 6 mill. sten om året.

Om vinteren var der ingen produktion indtil april.

Under 2. Verdenskrig var der 28–30 mand beskæftiget ved tegl-

værket, derefter 12 mand.

Der blev fyret i dampkedler, men de blev udskiftet med elektriske kedler og der blev anskaffet en ny bil i 1947, som transporterede mursten over hele Midtjylland. Det blev et job for Eskild Andersen i de næste 20 år, som var begyndt ved dampkedlerne i 1943.

I 1930'erne blev teglværket motoriseret. De to lastbiler fik tilnavnene Stauing - den var rød! Den anden var grøn og blev kaldt for Knud Back.

Teglværket blev nedlagt i 1971.

Samme år blev teglværket lejet ud til A/S Vitrum ruden, der indrettede og ombyggede det til produktion af termoglasruder. De overtog ejendommen i 1973. Senere blev det solgt videre til Gern Glas A/S, der i 80'erne udvidede produktionen i nyt fabriksanlæg i Sorring. I Gjern fortsatte man produktion af

bl.a. blyindfattede termoruder.

Gern Glas A/S, der nu forvaltede området efter teglværkets tid, havde ladet en tørrelade stå og i nogen grad også genbrugt bygningen. Som andet synligt spor fra den stolte teglværksperiode kunne man se vindfløjen på taget af teglværksbygningen helt frem til kort før nedrivningen i oktober 2010.

Ca. 1923

Arbejdet i lergravene med tunge trillebøre (ca. 1925) og tipvogne var hårdt og ikke for svæklunge.

I krattet bag Gern Glas var der indtil nedrivningen af bygningen og planering af byggetomten endnu spor fra teglværkstiden. Der var rester af aflæsserrampen med tipvognsspor og ruin af ælteværket, hvor der var idyllisk lille vandhul med salamander. Den omtalte

ned. På byggetomten blev der efterfølgende fyldt ren jord oven på den lettere forurenedede fabriksgrund, så dette område nu kunne godkendes til offentligt rekreativt område. Derfor er fabriksområdet i dag hævet lidt i niveau i forhold til det oprindelige.

Der blev udlagt tipvognsbaner og med tipvogne kunne råleret nu lettere transporteres fra teglgravene frem til ælteværket.

Teglværksejer Holger Fischer tv. med teglværksarbejdere foran teglværket ca. 1925. Se navne på arkiv.dk/vis/4786398

Oliemaleri af "Gjern maleren" Erik Raadal 1940 "Landskab med teglværk, uroligt vejr". Set fra stationspladsen oven for Teglværksvej, hvor der i dag er parcelhuse på kartoffelmarken.

tørrelade udbrændte desværre og fabriksbygningen blev senere, efter endt rudeproduktion, brugt til diverse oplagring. Slutteligt helt forsømt og uden tilsyn, en farlig legeplads for de lokale unge.

En del teglværksgrave blev fra ca. 1990 til 2010 dækket med fyldjord fra bl.a. byggemodninger. Det endte til sidst med ekspropriation, og den hærgede bygning blev revet

Heldigvis er der i Lokalhistorisk Arkiv i Gjern, Skovvejen 6, fotografier af teglværket, fra arbejdet i lergravene og af arbejderne foran teglværket, nogle brugt her, samt oplysninger om teglværket. Gunnar Stavnsbo har skrevet om Gjern Teglværk i Ældreposten, Ældresagens blad i Gjern, i 2003.

Bevaringsforeningen for Silkeborg Kommune
www.bevarsilkeborg.dk